

ایمان به قضا و قدر الهی

خطبه اول

الحمد لله الذي جعل التوحيد أغلي ما في الأرض والسموات وأعز أهله بالجنة ورفع الدرجات وجعلنا من أهل التوحيد وعلي سفينة النجاة والصلاة والسلام علي أفضل الخلق صاحب الكمالات وعلي آله وصحبه ومن تبعهم بإحسان ذوي الفضل والتقوا والدعوة والجهاد والبطولات..

برادران مسلمان! الله متعال در کلام مجیدش می فرماید: ﴿يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ۱۰۲) «ای مؤمنان! چنانکه حق ترسیدن است از الله بترسید و نمیرید مگر در حالیکه مسلمان باشید». پس خودم و شما را به تقوای الهی و ترس حقیقی از الله متعال سفارش می کنم.

برادران مسلمان! ای اهل ایمان و توحید! موضوع خطبه این هفته ما ایمان به قضا و قدر الهی است. ایمان به تقدیر یکی از ارکان ششگانه ایمان است که ایمان هیچ کسی جز با یقین و باور و رضا و خوشنودی کامل به آن و متحقق نمی شود و لذا خداوند متعال می فرماید:

﴿إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ (القمر: ۴۹)

«بی گمان ما هر چیزی را به اندازه مقرر آفریده ایم».

و رسول گرامی صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند: (كل شيء بقدر حتى العجز والكيس) «همه چیز در تقدیر نوشته شده است حتی ناتوانی و زیرکی». صحیح مسلم (۲۶۵۵) و مسند أحمد (۱۱۰/۲).

ایمان به تقدیر جز با تحقق چهار چیز کامل نمی شود.

اول: ایمان داشتن به علم ازلی الله متعال که بر هر چیز احاطه کامل دارد.

دوم: ایمان داشتن به نوشته شدن در لوح محفوظ. یعنی هر آنچه از تقدیر می خواسته انجام بگیرد در آن ثبت شده است.

﴿مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ﴾ (الأنعام: ۳۸)

«هیچ چیزی را در کتاب (لوح محفوظ) فرو گذار نکرده ایم».

رسول گرامی صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

(كتب الله مقادير الخلائق قبل أن يخلق السموات والأرض بخمسين الف سنة) «الله متعال پنجاه هزار سال پیش از آنکه آسمانها و زمین را بیافریند تقدیر مخلوقات را نوشته است». صحیح مسلم شماره ۲۶۵۳

سوم: ایمان داشتن به مشیئت الله متعال که هر چه بخواهد اجراء می کند و قدرتش فراگیر است لذا می فرماید:

﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (التكوير: ۲۹)

«و نمی توانید که بخواهید مگر الله و پروردگار جهانیان بخواهد».

چهارم: ایمان داشتن به اینکه خالق و آفریدگار همه چیز در جهان فقط الله متعال است.

تقدیر مراحلی دارد:

آ- تقدیر عمومی برای همه کائنات: که الله متعال پنجاه هزار سال پیش از آفرینش آسمانها وزمین آنرا نوشته است.

ب- تقدیر عمری: که از لحظه دمیدن روح تا پایان عمر برای او نوشته شده است.

ج- تقدیر سالانه: که در طول یکسال انجام می گیرد.

﴿ فِيهَا يُفَرَّقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴾ (الدخان: ۴)

«هر کار استواری در آن شب (شب قدر) فیصله می یابد».

د- تقدیر روزانه: که در هر روز اعم از عزت و ذلت و بخشش و بازداشتن و میراندن و زنده کردن و غیره انجام می گیرد.

آفریدگار و پروردگار و اختیار دار همه چیز فقط الله متعال است و او پیش از آنکه آنان را بیافریند اجلسان و روزی شان و اعمالشان و اینکه رستگار خواهند بود و یا زیانکار و همه چیز را نوشته و در لوح محفوظ ثبت گردانیده است.

آنچه الله بخواهد همان می شود و آنچه او نخواهد انجام نخواهد شد و او هر آنچه تاکنون انجام گرفته و هر آنچه در آینده انجام خواهد گرفت و آنچه که انجام نگرفته و اگر انجام می گرفت چگونه می بود همه را می داند و او بر هر چیزی تواناست و هر کسی را بخواهد گمراه می کند و هر کسی را که بخواهد راهنمایی می نماید.

جایز است که در مصیبتها به قضاء و قدر استدلال شود و گفته شود و تقدیر چنین بوده است و اما در عیبا و نارسائیا و گناهان هرگز نمی توان تقدیر را بهانه قرار داد و هر کاری کرد. دو چیز پیرامون تقدیر بر بنده مؤمن واجب است.

اول: اینکه در انجام کارهای خیر و اجتناب از کارهای ناپسند از الله متعال کمک و استعانت بجوید و اینکه دعا کند که هر کار خیری را آسان و هر کار ناپسندی را بر او دشوار گرداند و بر او توکل کند و خود را در جلب هر خیر و نیکی و پرهیز از هر شر و بدی محتاج او بداند. رسول گرامی صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

(أحرص على ما ينفعك واستعن بالله لا تعجز وإن أصابك شيء لا تقل لو أني فعلت كذا لكان كذا ولكن قل قدر الله وما شاء فعل و إن لو تفتح عمل الشيطان). صحیح مسلم شماره ۲۶۱۲

«بر آنچه به تو نفع می رساند حریص باش و از الله کمک و استعانت بجوی اگر به مشکلی بر خوردی نگو اگر چنین می کردم چنین می شد و بلکه بگو الله متعال چنین خواسته و مقدر فرموده و او هر چه بخواهد می کند و زیرا کلمه (اگر) دروازه شیطان را به رویت باز می کند».

دوم: اینکه بر آنچه برایش مقدر شده صبر نماید و داد و فریاد نکند و باید یقین داشته باشد که این قضاء و قدر الهی است لذا به آن راضی و خوشنود باشد و یقین داشته باشد که مشکلی که به او رسیده هرگز بازگشت نداشته و آنچه که از او نجات یافته هرگز نمی توانسته به او آسیبی برساند. به هر حال باید به قضاء و قدر راضی بود زیرا که این رضایت مکمل و پایان بخش رضایت به ربوبیت پروردگار است و بر هر مؤمنی لازم است که به تقدیر و قضای الله متعال راضی باشد و

زیرا هر فعل وقضای الله متعال سرتاسر خیر و عدالت و حکمت است و کسی که مطمئن باشد که آنچه به او رسیده نمی توانسته نرسد و آنچه که به او نرسیده نمی توانسته برسد. قلبش از شک و حیرت و سرگردانی پاک می ماند و زندگی اش از گرفتگی و آشفتگی در امان خواهد بود و بنابر این هر چه از دست بدهد او را غمگین نمی کند و و برای آینده اش نگران و پویشان نمی شود در این صورت او خوشبخت ترین انسان است و پر آرامش ترین قلب را در سینه دارد.

کسی که یقین داشته باشد که عمرش شمرده شده و روزی اش مشخص است نه ترس از مرگ عمرش را زیاد می کند و ونه بخل بر روزی اش می افزاید؛ همه چیز نوشته شده و تعیین شده است و وهر دشواری و مصیبتی که به او برسد صبر می کند و همواره از گناهانش پوزش و آمرزش می طلبد و به آنچه الله متعال برایش مقدر فرموده راضی و خوشنود می گردد و بنابر این از یک سو از پروردگارش فرمانبرداری می کند و از سوی دیگر بر مشکلات و دشواری های زندگی صبر پیشه می کند.

اینکه می گوئیم قضا و قدر راز الله متعال در مخلوقاتش است منحصر به بخش پنهان و پوشیده آن است. حقیقت اشیاء را جز الله متعال هیچکس نمی داند و والله متعال بشر را هرگز به آن مطلع نمی گرداند و مثل گمراه کردن و هدایت کردن و زنده کردن و میراندن و عطاء کردن و بازداشتن. و چنانکه رسول گرامی صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: (إذا ذکر القدر فامسکوا) «هر گاه صحبت از قضاء و قدر به میان آمد زبان خود را نگهدارید». السلسله الصحيحة ۱ / ۳۴

و اما بخشهای دیگر تقدیر و حکمت های بزرگی و آموزنده آن و مراتب و درجات و پیامدهای آن چیزهایی است که شناخت آن و بیان کردن آن برای مردم جایز است و زیرا تقدیر یکی از ارکان ایمان است و که باید آنرا آموخت. چنانکه رسول گرامی صلی الله علیه و آله و سلم هنگامی که ارکان ایمان را برای جبریل علیه السلام بیان نمودند فرمودند:

«هذا جبریل اتاکم یعلمکم دینکم» (این جبریل است آمده که دینتان را به شما بیاموزد). صحیح مسلم شماره ۸

علم و آگاهی الله متعال به آنچه که در آینده انجام خواهد گرفت و غیب است که جز خود او تعالی هیچکس آنرا نمی داند و از دید و درک همگان پنهان است و پس هیچکس نمی تواند بر اساس آن و به بهانه اینکه همه چیز قبلاً در تقدیر متعین شده عمل را ترک کند.

بنابر این قضاء و قدر الهی نمی تواند برای هیچکس نزد الله متعال ونه نزد مخلوقاتش حجت و بهانه قرار گیرد و اگر قضیه از این قرار می بود و هر کس قضاء و قدر را بهانه قرار می داد و گناهان و تقصیراتش را توجیه می کرد در آن صورت نه هیچ ظالمی مؤاخذه می شد ونه هیچ قاتلی قصاص می گردید ونه هیچ مشرک و کافری محاسبه می شد ونه حدی جاری می شد و ونه هیچکس از ظلم باز می ایستاد و که این فساد و آشکار و ضرر آن در دین و دنیا مشخص است.

کسی که قضاء و قدر را حجت و بهانه قرار می دهد به او می گوئیم تو یقیناً نمی دانی که از اهل بهشتی یا از اهل دوزخ و اگر این امر برایت مشخص می بود دیگر نیازی به امر ونهی نبود و بنابر این تو عمل کن و امیدوار باش که الله متعال تو را توفیق عنایت فرماید تا اینکه از اهل بهشت باشی.

یکی از صحابه گرامی رضی الله عنهم هنگامی که روایات تقدیر یا قضا و قدر را شنید فرمود قبلاً هم تلاش و کوشش ما همین اندازه بود.

هنگامی که از رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم در باره استدلال به قضاء و قدر و بهانه قرار دادن آن پرسیده شد فرمودند: (اعملوا فکل میسر لما خلق له) «عمل کنید هر کس برای هر کاری که آفریده شده آن کار برایش آسان است». صحیح بخاری شماره ۴۹۴۹
کسی که اهل سعادت باشد عمل کردن به اعمال سعادت‌مندان و رستگاران برایش آسان می شود و هر کسی از اهل شقاوت باشد عمل کردن به اعمال شقاوت‌مندان و زیانکاران برایش آسان می شود و سپس این آیات را تلاوت فرمودند:

﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾ فَسَنِيَرَهُ لِلْإِسْرَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾ فَسَنِيَرَهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾ ﴾ (اللیل: ۵ - ۱۰)

«پس اما کسی که بخشید و پرهیزگاری کرد و آیین نیک را تصدیق کرد و راه رسیدن به آسایش را برایش آسان می گردانیم و اما هر کس که بخل و رزید و خود را بی نیاز شمرد و آیین نیک را دروغ انگاشت و به او برای گرفتار آمدن به دشواری و زمینه می دهیم».
حالات و وقایعی که برای انسان پیش می آید دو نوع است یک نوع آنکه ظاهراً چاره دارد که انسان می تواند چاره جویی کند و نوع دوم آنکه هیچ چاره ای ندارد بنابر این در برابر آن بدون داد و فریاد تسلیم می شود.

الله متعال پیش از آنکه مشکل و مصیبتی رخ دهد آنرا می داند و اما معنای این سخن این نیست که چون الله متعال می دانسته لذا خود او را به مشکل و مصیبت گرفتار نموده و خیر بلکه مشکل به این دلیل پیش آمده که اسباب پیدایش آن مهیا شده است و اگر علت پدید آمدن مشکل یا مصیبت خود شخص باشد و که مثلاً از اسبابی که می توانسته او را از وقوع در مشکل باز دارد - با اینکه دینش به استفاده از اسباب امر نموده - از آن کار نگرفته اینجا خودش مورد ملامت است که از اسباب طبیعی کار نگرفته و از خودش حمایت نکرده و اما اگر چاره ای نداشته و توانایی دفع مشکل را نداشته اینجا معذور است.

بارك الله لي ولكم في القرآن العظيم ونفعني وإياكم بما فيه من الآيات والذکر الحكيم ونفعنا بهدي سيد المرسلين وقوله القويم أقول قولي هذا وأستغفر الله لي ولكم ولسائر المسلمين والحمد لله رب العالمين.

خطبه دوم

الحمد لله حمدا كثيرا طيبا مباركا فيه و كما يحب ربنا ويرضى و وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و وأشهد أن محمدا عبده ورسوله و وعلى آله وصحبه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين. سروران گرامی و مؤمنان گرانقدر! استفاده از اسباب به هیچ وجه منافی تقدیر و توکل نیست و بلکه جزئی از آن است؛ اما اگر بنا بر قضاء و قدر الهی مشکلی پیش آمد واجب است که به آن راضی بوده و تسلیم باشیم و وبگوئیم (قدر الله وما شاء فعل) «الله چنین مقدر کرده بود و او هر چه بخواهد می کند».

و اما قبل از اینکه واقع شود باید همیشه از اسباب مشروع استفاده کرد و تقدیر را با تقدیر دفع کرد. پیامبران علیهم السلام همواره از اسبابی که آنها را از دشمنانشان محفوظ بدارد استفاده کرده اند با وجود اینکه آنان با وحی الهی و حفاظت الهی مؤید بوده اند و رسول گرامی صلی الله علیه و آله وسلم با شدت توکلی که داشتند و سید المتوکلین بودند همیشه از اسباب کار می گرفتند.

لذا الله متعال می فرماید: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾ (الأنفال: ۶۰)

«و آنچه از نیرو و مهیا ساختن اسبان در توان دارید برای (مقابله با) آنان آماده سازید و با آن دشمن الله و دشمن خود را بترسانید».

همچنین می فرماید: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ (الملك: ۱۵)

«اوست کسی که زمین را برایتان رام گرداند پس در گوشه و کنار آن راه بروید و از روزی اش (الله) بخورید. و (وقوع) رستاخیز در نزد اوست».

رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

«المؤمن القوي خير وأحب إلى الله من المؤمن الضعيف وفي كل خير و إحرص على ما ينفعك واستعن بالله ولا تعجز وإن أصابك شيء فلا تقل لو أني فعلت كذا وكذا لم يصبنی كذا ولكن قل قدرا لله وما شاء فعل فإن لو تفتح عمل الشيطان» صحیح مسلم شماره ۴۸۱۶

«مؤمن قوی بهتر و در نزد الله محبوبتر از مؤمن ضعیف است و در هر دو خیر است و بر آنچه به تو نفع می رساند حریص باش و از الله کمک و استعانت بجوی و عاجز مشو و اگر امر ناپسندی به تو رسید و نگو اگر چنین می کردم چنان می شد و بلکه بگو «قدرا لله وما شاء فعل» زیرا کلمه «اگر» درب کار (خرابکاری) شیطان را باز می کند».

کسی که از قضا و قدر منکر شود گویا اصلی از اصول شریعت را منکر شده و کافر گردیده است و یکی از علمای سلف رحمت الله علیه می فرماید: با قدریه (منکران قدر) بوسیله علم مناظره کنید و زیرا اگر از قدر منکر شوند کافر می شوند و اگر به آن اقرار کنند به حرفشان گرفته می شوند. ایمان به قضاء و قدر ثمرات و پیامدهای بسیار نیکو و ارزشمندی دارد که فرد و جامعه را اصلاح می کند و از جمله:

أ: عبادت‌های مختلف و صفات نیکو بیار می آورد و مانند اخلاص برای الله متعال و توکل بر او و ترس از او و امید به او و حسن ظن نسبت به او تعالی و صبر و تحمل در برابر مشکلات و مبارزه با ناامیدی و راضی شدن به خدایی الله و شکر او تعالی را بجای آوردن و به فضل و رحمتش خوشحال شدن و در برابر ذات یگانه اش تواضع و فروتنی نمودن و هر گونه تکبر و خود پسندی را ترک کردن و به خاطر رضای پروردگار در کارهای خیر خرج کردن و شجاعت و دلاوری و قناعت و عزت نفس و همت والا و جدیت و در همه حال میانه روی پیشه کردن و از حسد دوری نمودن و آزاد شدن عقل و اندیشه از خرافات و موهوم پرستی و اطمینان قلب و آرامش خاطر و غیره. ب: کسی که به قضا و قدر ایمان دارد در زندگی اش درست حرکت می کند و نه هیچ نعمتی او

را مغرور و نه هیچ مشکلی مایوسش می کند و یقین کامل دارد که مشکل و سختی ای که به او رسیده از طرف الله آزمایش است و این تقدیر الهی است و بنابر این بجای بی صبری و جزع و فرج صبر می کند و اجرش را از الله می طلبد.

ج: اینکه از اسباب گمراهی و سوء خاتمه حمایت می شود و زیرا ایمان به تقدیر او را وادار به مجاهده می کند و مجاهده دائم بر استقامت و پایداری و کثرت انجام اعمال صالح و نیکو و پرهیز از هر نوع گناه و نافرمانی.

د: ایمان به تقدیر مؤمن را آماده می کند تا اینکه در برابر مصائب و مشکلات مقاومت کند و در برابر هر گونه سختی و دشواری با قوت قلب و یقین کامل بایستد و در عین حال از اسباب نیز کار بگیرد.

رسول گرامی صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: (عجباَ لامر المؤمن إن امره كله له خير و وليس ذلك إلا للمؤمن و إن أصابته سراء شكر فكان خيرا له و إن أصابته ضراء صبر فكان خيرا له). صحیح مسلم شماره ۲۹۹۹

«حالت مؤمن عجیب است و هر کارش برای او خیر است و این جز برای مؤمن برای کسی دیگری نیست و اگر امر خرسند کننده ای به او برسد شکر می کند که این برایش خیر است و اگر امر ناپسندی به او برسد صبر می کند که این نیز برایش خیر است»

﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾ (۵۶)

(الأحزاب: ۵۶)
اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد . اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد

عباد الله! إن الله يأمر بالعدل والإحسان وإيتاء ذي القربى و ينهى عن الفحشاء والمنكر والبغى و يعظكم لعلكم تذكرون.